

Veldwachters

Tegen het einde van de Middeleeuwen, als de moderne staat opkomt en het maatschappelijk leven in complexiteit toeneemt, worden instanties in het leven geroepen die zich gaan bezighouden met het opsporen van strafbare zaken. Ook hulpverlening en handhaving van de openbare orde behoren tot het takenpakket.

Onder Napoleon wordt een begin gemaakt met het oprichten van een politiemacht. Veel verbeterd al door het aanstellen van geschoolde krachten. Na de val van Napoleon besluit Nederland de politie écht op te richten. In de gemeenten komt de gemeenteveldwacht. De invoering gaat maar langzaam en daarom besluit men in 1858 tot oprichting van een Korps Rijksveldwacht⁽¹⁾.

De kwaliteit van de veldwachter laat vaak te wensen over. Kunnen lezen of schrijven is niet belangrijk. Een groot lichaam in een uniform moet voldoende zijn om ontzag in te boezemen.

veldwachter Caubo

“In Nederland was de veldwachter geen professionele politiemann. De gemeente vond de functie van veldwachter ook niet erg belangrijk. Hij werd slecht betaald en boezemde waarschijnlijk weinig ontzag in zijn doorgaans versleten uniform. Vaak moest een veldwachter vragen of hij op kosten van de gemeente na jaren een nieuwe uniformjas mocht kopen. Ook het salaris van de veldwachter was laag. Gemiddeld verdiende een veldwachter rond 1900 250 gulden per jaar. Verschil qua inkomen was afhankelijk van de neventaken. Was de veldwachter ook bode en opzichter bij openbare werken, dan kreeg hij toeslagen van 25 tot 50 gulden per jaar. Vanaf de jaren 1930 trad een zekere professionalisering in. Zo had de veldwachter recht op dertig gulden rijwielvergoeding, vijftig gulden diplomatoelage, honderd gulden uniformgeld, vrije woning en medische behandeling. De nieuwe veldwachter

stond ook niet meer overal alleen voor. Bij bijzondere gelegenheden als bijvoorbeeld de kermis stonden rijksveldwachters van het district of leden van de Koninklijke Marechaussee hem bij. De veldwachter werd vanaf de jaren dertig in de vorige eeuw ook ingezet als zedenmeester” (2). Pas na 1850 worden in Schin op Geul en Strucht de eerste veldwachters aangesteld.

Strucht kent slechts één veldwachter: Hendrik Hollanders. Hij wordt door de gemeenteraad van Strucht op 4 juni 1859 aangesteld als gemeente- veldwachter.

Frederik de Villers Masbourg te Oud-Valkenburg richt diverse malen een verzoek aan de Commissaris der Koning om Hollanders als onbezoldigd Rijksveldwachter aan te stellen. In die functie kan hij ook waken op diens bezittingen in Oud-Valkenburg en Schin op Geul. Zijn verzoeken worden in eerste instantie niet gehonoreerd omdat men vreest dat zijn diensten (als veldwachter van Strucht) er onder zullen lijden.

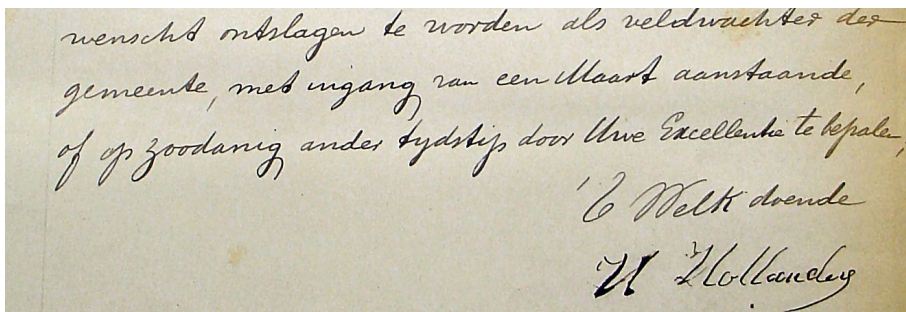
Toch volgt er steun door de gemeenteraad van Strucht. In de vergadering van 24 september 1862 draagt men Hendrik Hollanders voor als onbezoldigd Rijksveldwachter. Een van de argumenten is dat hij slechts een wedde van f 40,00 per jaar heeft die mogelijk door Villers Masbourg verder aangevuld zal worden. Daardoor, zo meent men, zal hij nog beter zijn functie als veldwachter gaan uitvoeren.

Hendrik Hollanders wordt omschreven als “gehuwd, 8 kinderen, belijdt de Roomsche Katholieke Godsdienst, kan tamelijk lezen en schrijven en is in staat om een proces-verbaal op te maken; hij is Nederlander en van zeer goed gedrag”.

Bij de samenvoeging van Schin op Geul en Strucht (2 febr 1879) dient één veldwachter voor de nieuwe gemeente benoemd te worden. Op 3 april 1879 benoemt de Commissaris der Koning Hendrik Hollanders, geb. 20 november 1822 te Oud-Valkenburg . Zijn wedde bedraagt f 150,00 per jaar. Hollanders krijgt de voorkeur boven Jan Mathij, de veldwachter van Schin op Geul, omdat deze, volgens een schrijven van burgemeester Maessen, d.d.27 febr 1879, “volstrekt niet geschikt is”. Hollanders daarentegen heeft “in zich de nodige vereischten verenigd om een goed veldwachter te zijn”.

Hendrik Hollanders blijft zijn functie vervullen tot 1900. Op 17 januari van dat jaar dient hij een verzoek tot ontslag in omdat hij “wegens zijn hoogen leeftijd van 77 jaren” het ambt niet meer naar behoren kan vervullen. De

gemeenteraad willigt zijn verzoek in en kent hem een jaarlijks pensioen van f75,00 toe ⁽³⁾.

fragment ontslagbrief

Schin op Geul kent meerdere veldwachters.

Op 25 januari 1855 wordt benoemd Jan Mathij, geboren in Aubel op 3 juli 1822. Zijn jaarwedde bedraagt f 60,00. Hij blijft in functie tot de bovengenoemde samenvoeging.

Na het ontslag van Hendrik Hollanders wordt de functie waargenomen door Willem Koijman en Jan Hendrik Caubo. Deze laatste wordt op 10 maart 1900 door de Commissaris der Koningin benoemd tot veldwachter van Schin op Geul en blijft in dienst tot 1 september 1930 ⁽⁴⁾.

Voor de vacante functie van veldwachter kandideren in 1930 48 personen. In het vooruitzicht wordt gesteld een jaarwedde van 1200 gulden + 3% kindertoelage.

Op 20 oktober 1930 worden 3 personen voorgedragen:

- W. Berns uit Millingen
- J.H. van der Ven uit Hunsel
- Th. Mulleners uit Grevenbicht

De eerste voordracht wordt door de Commissaris van de Koningin bij schrijven van 5 november 1930 afgewezen omdat "geen der drie voorgedragen kandidaten voldoende geschikt is om de betrekking van gemeenteveldwachter te vervullen".

Een tweede voordracht volgt op 21 november 1930:

- J.H. Dierx uit Herten
- Lucassen uit Wanroij
- J.J. Cox uit Maasniel

Op 25 november 1930 wordt J.H. Dierx benoemd tot veldwachter. Deze neemt echter de benoeming niet aan omdat de door hem gevraagde salarisverhoging niet wordt gehonoreerd. De Commissaris van de Koningin herzielt op 16 december zijn beschikking en Dierx blijft veldwachter in Maasniel.

Op 22 januari 1931 volgt een derde voordracht:

- J.H. van der Ven uit Hunsel
- J.J. Cox uit Eindhoven
- H.H. Kool uit Slenaken

Op 17 maart 1931 wordt Jacobus Josephus Cox, no.2 van de voordracht, benoemd tot veldwachter.

Deze was geboren op 19 december 1898 te Maasniel en gehuwd op 28 augustus 1930 te Heerlen met Anna Elisa Peters. Voor zijn benoeming was hij nachtwaker bij de Philipsfabrieken in Eindhoven en Marechaussee te paard bij de 2^e divisie van de Koninklijke Marechaussee.

De benoeming wijkt af van de voordracht van burgemeester Ruijpers, wiens voorkeur duidelijk naar van der Ven uitging.

De wedde blijft gehandhaafd op f 1200,00 per jaar.

Cox krijgt eervol ontslag op 30 september 1940 en wordt aansluitend benoemd tot veldwachter van Valkenburg-Houthem (e.e.a. voortvloeiend uit de opheffing van de gemeente Schin op Geul) (5).

Fon Weusten

(1) www.infopolitie.nl

(2) bron: Wikipedia

(3) RHCL, Magazijnlijst kab.chef C. der koningin, dossiers Veldwachters 1859-1942 (nr.2643 Schin op Geul, nr.2653 Strucht)

(4) zie artikel van Dré Kickken over deze veldwachter in periodiek no.10, blz.22 e.v.

(5) GA Valkenburg a/d Geul, archief Schin op Geul inv.nr. 689/728